

Hagyományörzője volt-e a m. kir. 31. honvéd gyalogezrednek a m. kir. 4. honvéd gyalogezred, vagy sem?

RAINER PÁL

*„Cserhalmi hős nézz szét
rab földjeinken
A megtiport nép új csodát kíván”*

(4-es honvéd szolgálati emléklap felirata, 1938)

Magyarország XX. századi történetének egyik ismert momentuma, hogy a Horthy-rendszer (1920–1944) semmilyen közösséget nem vállalt az 1918–1919-es (Károlyi Mihály-féle polgári demokratikus és Kun Béla–Szamuely Tibor-féle vörös) forradalmi rendszerekkel. Ezzel szemben mindig és mindenkor az 1918. október 31. előtti állapotokkal való jogfolytonosságát hangsúlyozta. Természetesen ugyanígy történt ez a Magyar Nemzeti Hadseregéből 1922 elején ismét Magyar Királyi Honvédséggé váló haderőnkénél is.

1913–1918 között a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred alkotta Veszprém város helyőrségét, mondhatnánk, ez a regiment volt a város egyik háziezrede (a szintén 1913-ban megalakult m. kir. 7. honvéd táborigényezred mellett¹). Az ezredparancsnokság, az I. és II. zászlóalj Veszprémben, a III. zászlóalj Tatatóvárosban állomásozott.²

A Horthy-korszak hajnalán (1919–1921) kezdetben a Nemzeti Hadsereg gyalogezredei helyőrségükről nyerték az elnevezéseiket. 1922 januárjában kaptak ismét számozást. Veszprém állandó helyőrségét a győri gyalogezredből megalakuló m. kir. 4. honvéd gyalogezred egyik zászlóalja alkotta. Az ezred parancsnoksága és másik két zászlóalja kezdetben Győrött, majd idővel Sopronban települt. Részletesen:

- ezredparancsnokság: 1922–1936: Győr, 1936–1945: Sopron;
- I. zászlóalj: 1922–1936: Győr, 1936–1945: Sopron;

¹ Az ezred történetéről: FÖLDESI 2018.

² Az ezred történetéről: HERCZEGH 1936.

- II. zászlóalj: 1922–1932: Győr, 1932–1945: Sopron;
- III. zászlóalj: 1922–1936: Veszprém, 1936–1938: Győr, 1938–1945: Veszprém

Ezek után feltételezhetnénk, hogy a 4-es honvédezred feladata volt a korszakban az 1918 előtti 31-es honvédek hagyományainak őrzése is. Talán úgy is mondhatnánk, hogy az új honvédség ezen ezrede volt hivatott arra, hogy a 31-esek utódezredeként is szerepeljen.

2006. május 17-én egy régészeti terepbejárás alkalmával jártam Malomsokon. Megnéztük az ottani Helytörténeti Gyűjteményt is. Ott figyeltem fel a Magyar Állami Térképészeti Intézet itt bemutatott színnyomatára, Balogh István 4-es honvéd gyalogos Lovászpatonán 1938. aug. 28-án kiállított katonai szolgálati emléklapjára.³

A bal alsó sarkában Kern T. és Fray F.(?) jelzést feltüntető emléklapon a magyar népi motívumokat idéző díszítések mellett láthatjuk Szent László királyt (akinek a nevét a 1930-óta viselte a 4. honvéd gyalogezred⁴) és egy korabeli, menetfelszerelést viselő magyar honvéd gyalogos őrzető alakját.

Ami azonban most számunkra ezeknél lényegesebb, az négy kis pajzs a 13-as, 19-es, 76-os és 18-as számokkal. A számok az 1918 előtti haderő cs. és kir. 19. (győri) és 76. (soproni), valamint a m. kir. 13. (pozsonyi) és 18. (soproni) honvéd gyalogezredeire utalnak. A pajzsok színezése pedig az ezredek hajtókaszínére utal. A 19-es közös ezrednek égszínkék, a 76-osnak csukaszürke hajtókája volt.⁵ A honvédgyalogság pedig egységesen buzérvörös (a színes egyenruhán 1869–1876 között és 1906-tól 1918-ig),⁶ majd palaszürke (az 1908-tól bevezetett csukaszürke egyenruhán) hajtókát viselt.⁷

Miután a 4-es honvédek nagyjából ugyanezen területekről (vagy a trianoni határváltozások miatt részben legalábbis ezen területek közeléből) – tehát kb. ugyan onnét, ahonnét az 1918 előtti alakulatok – kapták a legénységüket, kézenfekvőnek tűnik, hogy a 4-esek ugyanezen 1918 előtti ezredek hagyományait voltak hivatott őrizni és továbbörökíteni. A 31-es honvéd gyalogezred jelvénye (ezredszáma) viszont nem szerepel ezen az emléklapon.

³ Balogh István 4-es honvéd gyalogos szolgálati emléklapja, Lovászpatoná 1938. aug. 28. Helytörténeti Gyűjtemény, Malomsok. **Az emléklapról készült fotót lásd a borító 3. oldalán.**

⁴ Magyar történelmi nagyságok. 1930. 27–36. o. Az elnevezés apropóját az adta, hogy a 4-es honvédek ezredparancsnoksága, valamint I. és II. zászlóalja ekkor Győrött állomásozott. Szt. László király hermáját pedig 1607-óta a győri székesegyház kincstárában őrzik.

⁵ BARCY 1991. 19., 75. o.; REST-ORTNER-ILMING 2002. 53. o. Egalisierungs-Farben-Schema der Infanterie.

⁶ BARCY 1991. 135., 137., 139. o.; SÁGVÁRI 2010. 118., 186. o.

⁷ BARCY 1991. 139. o.; SÁGVÁRI 2010. 129. o.

Ez a megfigyelés ösztönzött arra, hogy megpróbáljam tisztázni, végül is utódegrede, hagyományörzője volt-e a 4. honvéd gyalogezred a 31-es honvédeknek, vagy sem.

Ismeretes, hogy Veszprém város a X. isonzói csatában 1917 májusában tanúsított kimagasló helyállásukért egy-egy ezüst díszkürtöt adományozott a város két háziezredének, a 31-es honvéd gyalog- és a 7-es honvéd ágyúezrednek. A két díszkürtöt a csata első évfordulóján 1918. május 24-én egy városi küldöttség adta át ünnepélyes keretek között, József főherceg jelenlétében Vittorióban az olasz harctéren küzdő regimenteknek.⁸

A két díszkürt közül a 31-eseké átélte az 1. világháborút (a másodikat már sajnos nem) és a háború végén hazakerült Veszprémbe, ahol kezdetben a 4/III-as zászlóalj-parancsnokság őrizte. A 4/III-as zászlóalj-parancsnokság 1921 júniusában a 31-esek díszkürtjét átadta a városnak, s az 1921. június 28-án a Veszprémvármegyei Múzeumba került letétként megőrzésre.⁹ (Valószínűleg a tüzérek díszkürtje is hazakerült és ezt adhatták át 1924-ben az ekkor megalakuló Jutasi Altisztképző Intézetnek.)¹⁰

A Veszprémvármegyei Múzeum a 4/III-as zászlóalj-parancsnokság kérésére 1932. február 16-án a 31-es dísz ezredkürtöt jegyzőkönyv felvétele mellett¹¹ visszaszolgáltatta a zászlóalj-parancsnokságának, a Veszprémbe létesítendő ezred-múzeumban való elhelyezés céljából.

Az átadás-átvételi jegyzőkönyvben többek között az alábbiakat olvashatjuk (eredeti írásmóddal):

„A jelenlevők az ezüst kürt átadását és átvételét mélységes hazafias érzéstől áthatva, annak a soha nem csökkenő reménynek kifejezésével teljesítették, hogy a magyarok Istene mielőbb kiemeli a sokat szenvedett magyar nemzetet a megaláztatások keserves tengeréből és, hogy az ezüst kürtnek, a dicső múlt e szép emlékének megőrzése a m. kir. 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnoksága részéről csak ideiglenes és rövid ideig tartó lesz, mert rövidesen átveszi az Isten kegyelméből újra éledő 31. honvéd gyalogezred dicső örökét és akkor az ezüst kürt újból 31-es honvéd ajkáról, újból az ezred és vele a feltámadó magyar nemzet dicsőségét fogja hirdetni.

Mindannyian, akik ez ünnepélyes aktusnál jelen vannak, érzik, hogy ennek a reménységnek mielőbbi teljesüléséért kell és akarnak is dolgozni: a 31. honvéd gyalogezred érzésben és katonai erényekben méltó, hagyomány-ápoló utóda: a m. kir. 4. honvéd gya-

⁸ HERCZEGH 1936. 271–272., 312. o. fényképekkel; MOLNÁR 2001. 206. o.; RAINER 2017. 75–82. o. Nr. 105.; FÖLDESI 2018. 121., 326. o. 99–100. jegyzet.

⁹ MOLNÁR 2001. 206. o.; RAINER 2017. 83. o. Nr. 106.

¹⁰ FÖLDESI 2018. 326. o. 100. jegyzet.

¹¹ A jegyzőkönyv megtalálható: LDM Múzeumtörténeti Adattár 71/1975. (rég. szám 42/1921.).

logezred III. zászlóaljának minden katonája, csakugy, mint Veszprém városnak minden polgára. „¹²

Tudjuk, hogy számtalan ötletelés, megbeszélés és változtatás után végül csak 1939 júniusában sikerült felavatni a 31-es honvéd és népfőlkelő gyalogezredek emlékművét a veszprémi Vörösmarty téren.¹³

A *Veszprémi Hírlap* 1939. június 11-i száma tudósított a jeles eseményről. Ebben olvashatjuk az avatást követő díszmenettel kapcsolatban: „*először a 4/III. zlj-nak, mint a volt 31-es háziezred hagyományutód csapattestnek díszszázada vonult el...*”¹⁴

Az idézett jegyzőkönyvből és újságcikkből tehát egyértelműen kiderül a 31-es honvéd gyalogezred „*hagyományutód csapatteste*” nem a teljes 4. honvéd gyalogezred, hanem csak annak a III. (1922–1936 és 1938–1945 között Veszprémben állomásozó) zászlóalja volt.

Ezek után nehezen érthető, hogy az 1932-es jegyzőkönyv szerint miért Veszprémben (ahol csak a III. zászlóalj volt elhelyezve) tervezték a 4-es honvédek ezred-múzeumát, amikor az ezred parancsnoksága és másik két zászlóalja ekkoriban Győrött állomásozott, de ez már egy másik kérdés.

FORRÁSOK, FELHASZNÁLT IRODALOM

RÖVIDÍTÉSEK

LDM = Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém

VH = Veszprémi Hírlap

BARCY Zoltán (1991): *Évszázadok egyenruhái*. Magyar Honvédség Ruházati Szolgálatfőnökség. Budapest.

FÖLDESI Ferenc (2018): *A veszprémi hetes tüzérek. A m. kir. 7. honvéd tábori ágyúezred és utódalakulata, a 41. honvéd tüzérezred első világháborús története*. Veszprémi Szemle könyvek 11. Veszprém.

HERCZEGH Géza (1936): *A m. kir. veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31. 46. és 79. honvéd menet zászlóaljak, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története*. A volt 31. Honvéd Gyalogezred Bajtársi Szövetsége, Cegléd.

Magyar történelmi nagyságok (1930): *Magyar történelmi nagyságok életrajza, kiknek nevét a m. kir. honvéd csapattestek viselik*. M. Kir. Hadtörténelmi Levéltár, Budapest.

¹² RAINER 2017. 84. o.

¹³ MOLNÁR 2001. 206–209. o.

¹⁴ VH 1939. június 11. A 31-es honvéd emlékmű ünnepélyes felavatása. 2. o.

- MOLNÁR Jánosné (2001): „Emlékek nélkül Nemzetnek híre csak árnyék”. Írások Veszprém megye múltjából II. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém.
- RAINER Pál (2017): *31-es morzsák. Dokumentumok, adalékok, apróságok a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd és népfőlkelő gyalogezredek történetéhez és utóéletéhez 1914–1941.* Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém.
- REST, Stefan – ORTNER, Christian – ILMING, Thomas (2002): *The Emperor's Coat In the First World War. Uniforms and Equipment of the Austro-Hungarian Army from 1914 to 1918.* Wien.
- SÁGVÁRI György (2010): *A Magyar királyi Honvédség és a honvédegyenruha 1868–1918.* Hadtörténeti Intézet és Múzeum és Verlag Militaria, Budapest–Bécs.

Melléklet:

Jegyzőkönyv a m. kir. 31. honvéd gyalogezred ezüst díszkürtjének átadásáról, Veszprém 1932. febr. 16. (LDM Múzeumtörténeti Adattár 71/1975.)

Jegyzőkönyv

Készült Veszprémben a vármegyei múzeumban 1932. évi február hó 16-án délelőtt 11 óra 50 perckor, a volt m. kir. 31. honvéd gyalogezrednek Veszprém város közönsége részéről adományozott ezüstkürtnek a m. kir. 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnokságához átadása tárgyában.

Jelen vannak: A m. kir. Szent László 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalja részéről vitéz Legény Béla százados, Németh Árpád százados és Saáry Endre főhadnagy.

Veszprém megyei város közönsége részéről: szentkirályszabadjai Rosos Károly helyettes-polgármester, tanácsnok, dr. Tekerés Lajos városi aljegyző.

Veszprém vármegyei múzeum részéről: Laczkó Dezső tan. ker. főigazgató, múzeumi igazgató, Rhé Gyula múzeumi igazgatóőr.

Veszprém megyei város közönsége nevében, dr. Berky Miklós polgármester megbízásából megjelent Rosos Károly tanácsnok, helyettes-polgármester megállapítja, hogy a m. kir. Szent László 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnoksága 50.sgt./1932. számú átiratával kérte, hogy a Veszprém város közönsége által a volt m. kir. 31. honvédgyalogezrednek a világháborúban, különösen a 10-ik isonzói csatában szerzett érdemeiért adományozott ezüst kürt a zászlóalj parancsnokságnak a létesítendő ezred-múzeumban való elhelyezés céljából rendelkezésére bocsájtassék.

Megállapítja továbbá, hogy Veszprém megyei város polgármestere a zászlóalj parancsnokság e kérésének és óhájának eleget tenni óhajtott és ezért a Veszprém város képviselőjében megjelent, alulírott városi tisztviselőket bízta meg az ezüst kürtnek a zászlóalj tiszti küldöttsége részére átadásával.

E megbízás folytán Rosos Károly helyettes-polgármester Veszprém megyei város közönsége nevében átveszi a vármegyei múzeum igazgatóságától a megőrzésül a vármegyei múzeumban elhelyezett ezüst kürtöt és azt a m. kir. Szent László 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnokságának megbízásából megjelent vitéz Legény Béla századosnak átadja a Veszprémben létesítendő ezred-múzeumban elhelyezés és megőrzés végett.

Vitéz legény Béla százados a m. kir. Szent László 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnoksága részéről az ezüst kürtöt a Veszprémben létesítendő ezred-múzeumban elhelyezés és megőrzés végett átveszi.

Megállapítják jelenlevők, hogy Veszprém város polgármestere az ezüst kürtnek a zászlóalj parancsnokság részére átadásával kapcsolatban azt az óhajtát nyilvánította, hogy az ezüst kürt megőrzés végett a jövőben is mindenkor Veszprémben tartassék és az ezüst kürt Veszprém városból a város közönségének, az azt mindenkor képviselő polgármesternek hozzájárulása nélkül semmiféle más intézetnek, hatóságnak, alakulatnak soha még csak ideiglenesen sem adassék át. Megállapítják továbbá jelenlevők, hogy a m. kir. 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnoksága 1932. évi február hó 12-én kelt, 50.sgt. 1932. sz. átiratában a város közönségének ez óhajtát tudomásul vette és azt az átadás kikötött feltételeként elfogadta. Ennek megfelelően az ezüst kürtnek a jelen ünnepélyes alkalommal történt átadása e most is érintett feltétel ismeretében és elfogadásával történt.

A jelenlevők az ezüst kürt átadását és átvételét mélységes hazafias érzéstől áthatva, annak a soha nem csökkenő reménynek kifejezésével teljesítették, hogy a magyarok Istene mielőbb kiemeli a sokat szenvedett magyar nemzetet a megaláztatások keserves tengeréből és, hogy az ezüst kürtnek, a dicső múlt e szép emlékének megőrzése a m. kir. 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnoksága részéről csak ideiglenes és rövid ideig tartó lesz, mert rövidesen átveszi az Isten kegyelméből újra éledő 31. honvéd gyalogezred dicső örökét és akkor az ezüst kürt újból 31-es honvéd ajkáról, újból az ezred és vele a feltámadó magyar nemzet dicsőségét fogja hirdetni.

Mindannyian, akik ez ünnepélyes aktusnál jelen vannak, érzik, hogy ennek a reménységnek mielőbbi teljesüléséért kell és akarnak is dolgozni: a 31. honvéd gyalogezred érzésben és katonai erényekben méltó, hagyo-

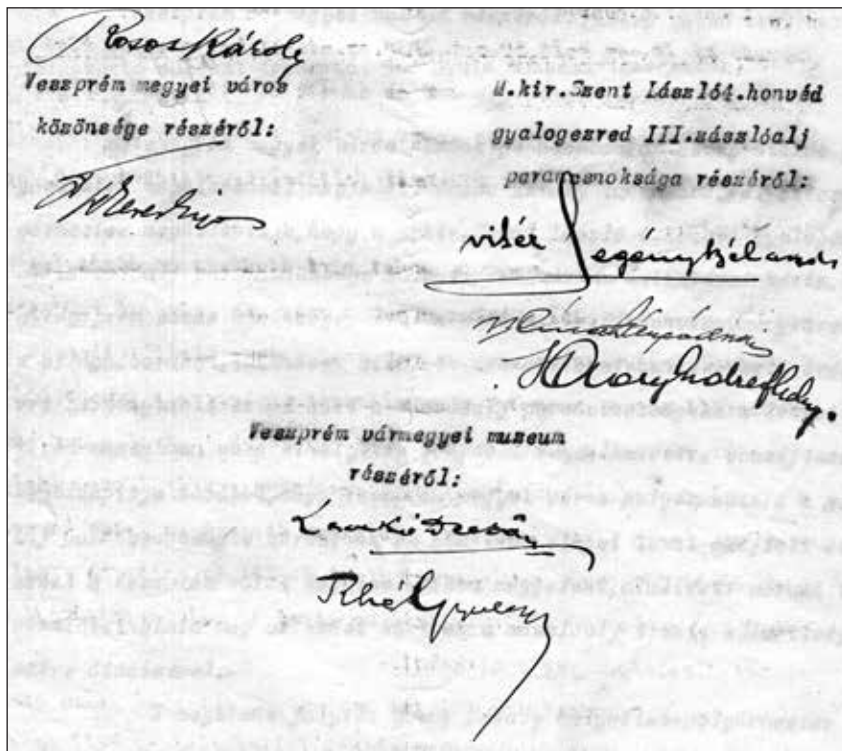
mány-ápoló utóda: a m. kir. 4. honvéd gyalogezred III. zászlóaljának minden katonája, csakúgy, mint Veszprém városnak minden polgára.

Az ezüst kürt átadásáról alulírottak három eredeti példányban Jegyzőkönyvet vettek fel, annak tartalmát helyesnek, a tényeknek megfelelőnek találták és aláírták. Ez az aláírás Veszprém megyei város közönségének, a vármegyei múzeumnak megbízottai részéről az átadás, a m. kir. 4. honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnokságának kiküldöttjei részéről az átvétel elismerését jelenti, ezért a jegyzőkönyv egy-egy példányát átvételi, illetve átadási elismervényként a m. kir. Szent László 4. honvéd gyalogezred III. zászlóaljának parancsnoksága, a vármegyei múzeum igazgatósága és Veszprém megyei város polgármestere veszi át és őrzi meg.

Az adományozó levél ugyancsak átadatván az ezüst kürttel együtt.

Kelt mint fent

Aláírások

A jegyzőkönyv záradéka